

Kértem Etelkát, hogy immár hagyja Bogdánékat, beszéljen magáról. Az engem jobban érdekel.

A nagynéni kávéra terített s nekem az a kávé olyan jól ízlett, mintha a király hívott volna meg uzsonnára. Nehezen is tudtam megválni az enyedi földszintes házacskától. Mikor újra a vasúti kocsiiban ültem, úgy éreztem, hogy a lelkem jobbik fele ott maradt. A fülemben csengett folytonosan a kedves játszótárs édes, komoly hangja. De már olyan megszokott volt, mintha most is ott ülnék vele a Bogdán-ház lépcsőjén s hallgatnám bohókás fecsegéseit. Magam sem tudom, hogy mi lehetett ennek az oka?

Kolozsváron innen két állomással négy fiatal úr szállott fel abba a szakaszba, melynek ablak felől eső szögletében csendesen meghúzódva ültem. Be voltak egy kissé kapva. Nagyokat nevettek. Ostoba adomákkal mulattatták egymást, léha fecsegésük bántott. Az egyiknek szemtelen hányaveti modora erősen feltűnt nekem, mintha az arca is valahonnan ismerős lett volna. Egyszer kétszer reanéztem, de eszemágában sem volt, hogy megszólítsam.

A többiek *Laci komának* szólították s folyton azzal bosszantották, hogy mivel fogja az öregét kibékíteni, ha azt a bizonyos dolgot a váltóval megtudja, pedig meg fogja tudni, mert Áron, a piszkos vérszopó egyenesen hozzá viszi.

— Ugyan, ne törjétek a fejeteket rajta! Rongyos nyolcszáz forint nem teszi tönkre az öregget, — mondá cigarettát véve elő ezüst szivartárcájából. — Különben, az ördög nem alszik, hátha addig a nagynéni jobblétre talál hirtelen szenderülni. Van annak elég pénze.

Ki lehet ez a Laci... Laci, — törtem a fejemet. Úgy rémlett, mintha ismerném, de honnan?

— Aztán végre, ha már minden kötél szakad, — jegyezte meg az egyik, — neked még mindig van időd rá, hogy a félbeszakított mesterségedet kitanuld!

— Mire céloztál? pattant fel az a bizonyos Laci.

— Nana! Csak nem veszed komolyan, komám, — hát tudod, a Bogdán Ger —

Tovább nem mondhatta, mert Laci... az én egykori muszáj inastársam: Abády Laci elkezdett éktelenül kacagni:

— Hahaha! Hahaha! Hogy az ördögbe is juttott az eszedbe? No az igaz, hogy érdekes egy múltam van. Boltos inast akart belőlem csinálni az öreg! Egy másik zseni fiú is volt akkor Bogdánál... Hogy is hívták csak? Ejnye, no, nem is jut az eszedbe...

Engem valami unszolt, hogy segítsen ki az ő emlékező tehetségét, de — nem tettem. Hallgatni akartam tovább.

— Ugyan ne törd a fejed! Miért kellene neked Magyarország minden boltosinasának a nevét kitalálnod?!

— De az érdekes fiú volt, te, az szörnyen komolyan fogta fel a dolgát. Be furán állott az ócska zöld kötény rajta s hogy mérte vásáros napokon a sót! Engem persze, iszonyúan respektált!

Kinéztam az ablakon. Mosolyognom kellett. A négy jókedvű cimborá, hogy az útnak az unalmát elűzzék, elővettek a kofferükből egy pakk magyar kártyát, egy üveg konyakot és kártyáztak meg ittak.

Abády Laci Bánffi-Hunyadig elvesztett ötven forintot, a konyakos üveg kiürült, a kalauzzal szinte összeverekedtek — s végre Bánffi-Hunyadon leszállottak.

Ehhez a találkozáshoz nincs mit hozzátennem. Abády Laci haladt a maga egyenes útján. Két évvel utóbb olvastam az újságban, hogy főbe lőtte magát. Nagy bünt követett el, mikor ezt cselekedte, de ennél okosabbat talán nem tudott volna cselekedni.

XVI.

Cseley úr visszavonul. Egy estém az Andrássy-úti házban. Első lépés az önállóság felé.

Arról már tettem említést, hogy Faragó úrnak a kegyéből kiestem. Annál melegebben pártolt Cseley úr. Ha utazásaimból visszatértem s az eredménnyel beszámoltam, kifejezte megelégedését. Egyszer miattam Faragó úrral szóváltása is volt. A tulajdonképpeni okát ennek a szóváltásnak később tudtam meg. Némi fizetés-főlemelésben részesültem, Faragó úr sokallotta s hivatkozott fiatal koromra.

Nyilván egyéb összekülönbözések is fordultak elő a főnökök között, mert hire kelt annak, hogy Cseley úr visszavonul az üzlettől. Lázasan folyt a leltározások. Rengeteg munka volt ez. Engem is befogtak, mikor egyik körútamból visszatértem.

Cseley úr délelőtt csak tíz óra tájban jött be az irodába, tizenkettő előtt már elment. Délután nem is jött be, félhétkor aláírta az esti postát, egy-két sürgős ügyet elintézt s vette a kalapját.

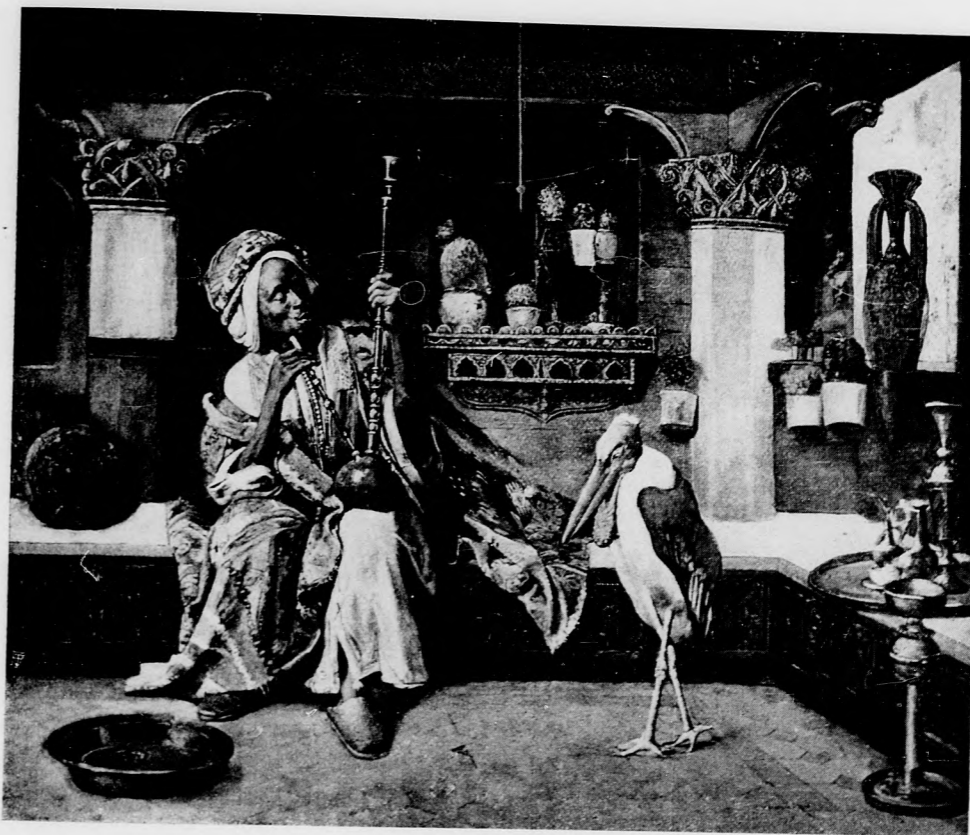
Nem tudtam elképzelni, hogy Cseley úr, aki erejének teljében van, miért vonul vissza attól az üzlettől, amely valóságos aranybánya. Ha egy

negyedszázad alatt megtudott millió forintot szerezni, még tíz esztendő alatt ezt a szép kis összeget akár meg is kétszerezheti.

Nekem méltán volt okom arra, hogy sajnáljam Cseley úrnak esetleges kilépését. Eddig ő volt a támaszom, jóakaróm; minő lesz a sorsom, ha Faragó úr akaratától függ majd minden?

Egy este intett Cseley úr, hogy menjek vele.

pillanatra akkora rokonszenvet, mint maga iránt. Ez nem a maga érdeme, Szathmáry úr, ez merő véletlenség. Merő véletlenség, hogy arca a megszólamlásig hasonlított az öcsém arcához, akit tizenhét éves korában temettem el. Az öcsém olyan kedves, olyan szeretetreméltó fiú volt. Mikor magát megláttam, hosszú ideig néztem, erre bizonyosan nem emlékszik már.

TORNAI GYULA: Ineskedés.

— Kisérjen haza, Szathmáry úr. Szeretnék magával beszélgetni.

— Nagyon köszönöm, főnök úr...

— Már csak rövid ideig szólíthat ezen a néven, — jegyzé meg kedves mosollyal. — De az nem baj. Tovább is jó barátok maradunk, nemde?

— Mindig nagyon szeretni és tisztelni fogom, főnök úr.

— No látja, csodálatos is ez az élet. Annyi mindenféle emberrel volt már dolgom nekem: jóval, rosszal, háládatossal és háládatlannal, egy ideig megörvendeztettek, aztán megkeserítettek s mondhatom, hogy kevés iránt éreztem az első

— Emlékezem, főnök úr, olyan volt a tekintete, mint egy vizsgálóbíróé.

— No, annak nem lettem volna soha jó.

— Főnök úr visszavonul az üzlettől?

— Beszélnek már?

— Beszélnek.

— Nem is maradhat az ilyesmi titok. Úgy van, a jövő hónap végén lerázom magamról ezt a terhet.

— Terhet? — kérdeztem tőle csodálkozva. — Hiszen ezer meg ezer ember édesörömet hordozná tovább.

— Pedig teher, még pedig nagy. Huszonhárom

éves még nem voltam, mikor a nyakamba vettem, tegyük ehhez huszonötöt, az negyvenyolc. Beesüljük az átlagos emberéletet hatvan esztendőre, ebből nem egészen tizenkettő jut a pihenésre; mert én pihenni akarok.

Ekkor érkezünk a házhoz, melyben Cseley úr lakott. Megállottam és levettem tisztelettel a kalapomat.

— Jöjjön fel, Szathmáry úr. Velünk fog vacsorálni, ma nincs más vendég hozzánk ígér-

TORNAI GYULA: Arabs bővés.

keze. Ma egészen különös hangulatban vagyok. Hány esztendő is maga?

— Huszonhárom.

— No látja, én is akkor kezdettem az önállóságot. Erről akarnék ma beszélgetni. Visszaemlékezések lesznek. Aztán az öcsém emléke is megragad. Ma van az évfordulója a halálának. A feleségem virágot vitt ki a temetőbe.

Felmentünk a márványoszlopos háznak szőnyeggel borított lépcsőjén. Cseleyné, a tisztas matróna, aki első alkalommal is olyan végtelenül szíves és jó volt hozzám, rögtön csöngetett

a szobaleánynak s még egy terítéket tétetett az asztalra.

— Nagyon jól tetted, lelkem, hogy elhozta Szathmáry urat.

Ó, azt a jóságos arcot, amely ekkor felém fordult, sokszor idéztem fel emlékezetemben. Vannak ilyen arcok, de ritkán adódik alkalom, hogy találkozzunk velük az életben. A sok ezer meg ezer közömbös arc között elvesznek, elhaladunk mellettük az utcán érzéketlenül, pedig meg kellene állanunk, hogy nézzük hosszan, mint egy oltárképet. Az ilyen arcok látása tartja meg a mi hitünket és bizalmunkat az emberszeretben. A szépség múlandó, a jóság az egyedüli, amely maradandó.

(Folyt. köv.)

BAJZA JÓZSEF.

(1804—1904.)

Ma száz esztendeje született a hevesmegyei Szücsiben Bajza József. A líra terén mindjárt Vörösmarty után következett, a kritikában pedig Köleseynek volt utódja.

Atyja jómódú földbirtokos volt, ki fia nevelését tartotta legfőbb feladatának. A kis Bajza Gyöngyösön, a ferenczrendiek iskolájában kezdte meg tanulmányait, majd Pestre megy, hol a bölcsészeti tanfolyamra iratkozik be. Itt ismerkedik meg Toldyval, s négy év alatt el is végzi tanulmányait. Egy évre beiratkozik a jogra, majd Pozsonyban folytatja s be is fejezi a jogi tanfolyamot.

Rokona, Földváry János, az 1825—27-iki pozsonyi országgyűlésre maga mellé veszi követi irnokul. Itt látta Széchenyit, s azt a nagyszerű jelenetet, mely a magyar művelődés történetében örökemlékü lesz. «Ezek oly nagy csudák, barátom, — írja egyik levelében, — hogy engemet egészen elkábítottak; örömkönnyek közt mondtam el magamnak Berzsenyi eme szavait: «Él még nemzetem istene!» Mondhatom neked, hogy Széchenyi valami igen szép karakterű férfiú!» S Széchenyi fellépése nagy hatással volt Bajzára. Legjobban mutatja ezt költészete.

Bajza hazafias költészetében három korszakot különböztetünk meg. Az elsőben a reménytelen hazafit látjuk, ki töpreng hazája sorsán, a szomorú jelenen, a bizonytalan jövőn. Múltjában is csak a gyászos napokat látja meg:

«Múltadban nincs öröm,
Jövődben nincs remény.» (Sohajtas.)

E két sor fejezi ki e korszak verseinek alap-hangulatát.

De Széchenyi fellépése eltávolítja költőnk szeme elől e szomorú, vigasztalan képet. Hite erősödik, szebb jövőt remél s *Ébresztő*-jével, (mely sikerült visszhangja a Szózatnak) fel akarja rázni a tespedő nemzetet. E költemény szónokias hangjával, hazafias hevületével alkalmas volt arra, hogy az igaz honfiak szívéhez szóljon. A költemény köré sorakoznak a második korszak hazafias versei.

A harmadik korszak a legszomorúbb. Költőnk búskomor lett s a múzsa is ritkán keresi már fel. Három ódát írt ekkoriban: a *Fohászkodást*, a *Jóslat*-ot s a *Nyugasztal*-ot. A kétségbeesés, a keserű gúny s Istenben való hitének megrendülése, egy-egy szóval a legpesszimiztikusabb gondolatok jellemző vonásai e három ódának.

Költői pályáját az *Aurora*-ban kezdette meg 1823-ban. Vörösmarty után a legnépszerűbb költő, ki Kölesey melabús és Kisfaludy Károly népies költészete között foglal helyet.

Ódáiánál sokkal művészeibbek elégiái. A fájdalom emlékét, az elmúlt ifjúkort siratja a költő:

Ó, tavaszmeny! Ó, te hajnal!
Halljatok meg engemet:
Hozzátok még vissza egyszer
Eltűnt rózsáévimet!

A «szívfagy» embere — mint Szemere elnevezte — mélyen érző költőnek mutatkozik e néhány sorban s ugyancsak rácafol azokra, kik Bajza életében nem találják meg az ifúságot, annak örömeit s minden boldogságát. Természettől fogva bús volt, ki az igazságkeresésben találta legnagyobb örömét. Innen jellemének téves megítélése.

1828-ban ügyvéd lett, de gyakorlatot ő sem folytatott, éppúgy, mint Vörösmarty.

Az irodalom terére lépett s kivált mint kritikus tűnt fel.

Sokat olvasott. Ismerte *Lessing* és *Tieck* dramaturgiai dolgozatait, *Schiller*, *Goethe*, *Matthi-son* s *Hölty* műveit; a hazaiak közül *Virágot*, *Berzsenyit* s *Vörösmartyt* olvassatta; ezek munkáiba belemélyedt s tanulmányozásuk alapján írta meg kritikai műveit. Korán tett szert nagy tekintélyre, úgy hogy a 22 éves ifjút az *Auróra* írói a *Kritikai Lapok* szerkesztésére kérték fel.

De Bajza nem érezte magát elég erősnek s a szép hivatalt elhárította magától.

A kritikus ekkor lép előtérbe. Megírja *Az epigramma leírása*. A *román költészetéről* (elbeszélő költészet) című nagyobb tanulmányait. Előbbi nagy világirodalmi jártassága s helyes ítéletei által válik ki, míg utóbbi, mely töredék, a regény, éposz s dráma egymáshoz való viszo-

Bajza József

nyát akarja megvilágítani. Nevezetes irodalmi pöre a *Conversations-lexikon*-ból eredő polémia, melyben kimondotta az irodalmi demokráciát, éppúgy, mint alig egynéhány évvel előbb Széchenyi a politika terén.

De mint dramaturg is előkelő helyet foglalt el Bajza. Két ízben volt a Nemzeti Színház igazgatója: 1837-ben és 1848-ban. Ez állását nagy készütséggel, szakértelemmel foglalta el. Már 1830-ban megindítja a *Külföldi Játékszínt*,

melynek első füzeté egyúttal az utolsó is volt, részint elfoglaltsága, részint a közönség részvétlensége miatt. Ez évkönyv két szindarabot foglalt magában, Lessing: «Gallotti Emília»-ját Kazinezy fordításában s Schröder «Gyűrű»-jét, melyet Bajza ültetett át magyarra.

1837-től kezdve egy évig volt a Nemzeti Színház igazgatója. A választmányi tagokkal azonban nem értett egyet az operai előadásokat illetőleg. Budapesten u. i. ekkoriban még német színház is volt, melyben drámát, operát adtak elő. Így volt ez a Nemzeti Színházban is. De

BAJZA JÓZSEF SÍREMLÉKE.

ez — mivel csak a vármegye támogatta, nem áldozhatott olyan sokat a fényes kiállítású daljátékokra. Nyári Pál választmányi tagnak pedig az volt a kívánsága, hogy fordítsanak többet az operai előadásokra s adjanak a drámai személyzetnek kevesebb fizetést. (A legnagyobb évi fizetés 1500 forint volt.) Bajza hatáskörét megtámadva látta s az igazgatóságról lemondott. A Nemzeti Színház történetében a szervezés s az első hónapok fáradságos munkája neve dicsőségét s a nemzeti mivelődés iránt való igaz szeretetét hirdetik.

Odahagyván igazgatói állását, 1839-ben megírja a *Szózat a pesti magyar színház ügyében* című művét, melyben minden baj forrásául a magyar társadalom kapkodó s türelmetlen ter-

meszetét jelöli meg, melynek inkább kellett ma az ideiglenes, mint holnap az országos állandó színház, melyet Széchenyi oly szépen épített fel — papiroson.

Az Athenæum *Játékszíni Króniká*-jában folytatta Bajza a színészetéről írt elmélkedéseit. Leginkább színielőadások bírálatai voltak ezek a krónikák. Tapintatos kritikus volt s a színészek hibáit csak kiméletesen tárgyalta, de miként Lessingnek, úgy Bajzának is meggyűlt a baja a színészekkel s Egressy Gáborral — ebből kifolyólag nagyobb polémiája is volt.

De a diadal Bajzáé! «A jó mag, ha viharok közt szóródott is ki, nem veszett el... 1843 végén a *Tisztújítás, Szökött Katona, Országgyűlési szállás* ismételt előadások után is oly nagy közönséget vonzottak s folyvást oly feltűnő tetszést arattak, mennyit, «sem az opera, sem a valaha nagy kedvességben állott német bohózat nem voltak többé képesek.»

1847-ben újból igazgatója lesz a színháznak, de ekkor már nem szervezhet, nem reformálhat. A kedélyek izgatottak, Kossuth szava mindenki figyelmét megragadja.

Bajza sokoldalú munkásságának csak egy kis részével foglalkoztunk. Nem említettük a *Kritikai Lapok* állásfoglalását Kazinezyval szemben, nem szóltunk beszéleyeiről s fordításairól, nem ismertettük Kiszfaludyval való viszonyát s történelmi munkásságát, valamint a politika terén kifejtett működését.

Különösen az utóbbi — a politika, — vette igénybe később minden idejét. 1848-ban átveszi Kossuth Hirlapjának szerkesztését, de nemsokára, a beállott forradalom miatt, menekülnie kell. Az izgalmas idők, az anyagiakkal való folytonos küzdelme, fia betegsége, teljesen tönkre teszik az 50 éves férfit. Mint annyi jelesünk, úgy Bajza is a szabadságharc áldozata. Nem bizott a nemzet jövőjében, látta a pusztulást, a szabadságharc gyászos leveretését. A «szívfagy» embere érzelmeinek, hazaszeretetének áldozata. S e szomorú vég visszavezet a nagy Széchenyihez, ki vízióiban már előre látta a vért s kinek szellemi erejét a honfiúi bánat oly korán megtörte, éppúgy, mint Bajzáét.

Nem rideg gondolkodók voltak ők, mint eddig hittük róluk; lelki életükbe való bepillantás a nagy hazafiak mélységes fájalmát tárja elénk, kiknek egyedüli gondolatuk: a haza megtartása, a magyar nemzet felvirágzása volt.

Vértes József.

BAJZA MINT KRITIKUS.

A kritika soha sem tartozott a népszerű műfajok közé s ez a népszerűség joggal megilleti a kritikának azt a fajtát, mely feladatául csakis a hibák lajstromozását, számontartását tekintti. Az ilyen kritikus nem jobb a középkori mesterdalosok *Merker*-jeinél, akik az énekesre figyelve nem tettek egyebet, minthogy lesték a hibákat s egyet róttak táblájukra, mihelyt egy hiba ütötte meg fülüket.

Az igazi kritika célja nem lehet más, mint az izlés javítása, magasabb költői szempontok kijelölése s a költő tehetségének helyes útra terelése. Az ilyen kritikának megkezdője irodalmunkban Kazinezy Ferenc volt, akit sokan helytelenül tekintenek a kezdő költők lelkes támogatójának, minden írói törekvés elősegítőjének. Igaz, hogy Kazinezy buzdította, irányította és lelkesítette azt, akiben igazi költői tehetséget látott s akitől az irodalom gazdagodását, az izlés javulását várta, de szigorú, sőt gyakran kiméletlen kritikával sújtotta azokat, akik tehetség nélkül akartak a Parnassusra jutni. Azt mondotta egyik levelében, hogy az irodalom nem annyira a resten írás, mint az igen is szapora írás által veszt. Ezt a szapora írást akarta bírálatával korlátok közé szorítani. Az ő elveinek buzgó apostola volt az ifjú Kölcsey, ki kora legjelesebb költőit merte kritika tárgyává tenni. Tudjuk, hogy Kazinezy és Kölcsey bírálati mily vihart keltettek a magyar irodalom iránt érdeklődők körében. Szentségtörésnek tekintették, hogy a kritika szava a legjobban tisztelt és szeretett költők ellen fordul s Kölcsey kénytelen volt elhallgatni, belátva, hogy közönsége nem érti meg célját.

Ilyen előzmények után lép fel másfél évtizeddel később Bajza, a már akkor híres költőnek, Vörösmartyinak barátja, hogy újra megpróbálja a kritika fegyverének forgatását, de nemcsak azért, hogy sújtson vele, hanem hogy orvososzerű is használja. «Literaturánk nem előre megyen, hanem visszafelé, — írja egy alkalommal Toldy Ferencnek — s most felette hasznos volna szüntelen persiflirozni (gúnyolni) és úgy persiflirozni, hogy az egész nemzet figyelmessé tétetnék az ügyre. Ez a beteg nyugalom nem ér semmit, csak örök álmod fog maga után hozni.» Bajza érezte, hogy ha az irodalomban a józan kritika hiánya miatt a tehetségtelenek elhatalmasodnak, a szelíd kritika nem elégséges, erősebb, súlyosabb fegyverekhez kell nyúlni. Az a kis baráti kör, mely

Vörösmarty köré csoportosult, megindítja az első magyar kritikai folyóiratot: a «*Kritikai Lapok*»-at, melyben minden melléktekinet nélkül bírálják és ostorozzák az irodalmi félszégeket, gyengeségeket. «Ki kell irtanunk — írja a Vezérszóban — a hízkelkedés, a szolgálcsúsás lelkét; ledöntögetnünk szobrait a bálványozásnak; elrezzentenünk a lelketlenséget; ki-mutogatnunk az utat, melyen nagy nemzetek példájaként a tökély magas pontjához vergődhetni.»

S Bajza nem félt az erősebb küzelemmel járó s a szenvedélyeket felkorbácsoló haretől sem. Tudta, hogy a vihar, habár károkat is okoz, megtisztítja a fülledt levegőt, megtermékenyíti a kiszáradt földet. Legszenvédélyesebb vitája, melyet az irodalomtörténet *Conversations-Lexikon* *pör*-nek nevez, tárgyában talán jelentéktelen, de eredményében nagyfontosságú harc volt, mert bálványokat döntögetett s rámutatott arra, hogy az irodalomban csak egyféle nagyság van: a tehetségé. Sem a születés, sem a rang vagy a vagyon nem ad jogot és kiváltságot az irodalomban. S az emberi egyenlőségnek ez a hangzótása az irodalomban előkészítette az emberi egyenlőség elismerését a társadalmi és politikai életben is. Ime, hogy készíti elő gyakran az irodalom a társadalmi élet nagyfontosságú változásait!

Balassa József.

VÖRÖSMARTY MIHÁLY KIADATLAN EPIGRAMMÁI.*

BORHÜTÖKRE.

E' poharat míg vígan ürítjük, im elfoly az élet;
Hadd folyjon, sok ezer társnak utána megyünk.

*

A' rövid életben mit használ lenni komornak?

*

Oh öröm el ne maradj s te ne légy velem, életelő
[gond!]

*

Kérded: az ész mi lehet? nézzed munkáit: öröklők.

*

Kérkedik a hiúság botorúl, míg hallgat az érdem.

* Vörösmarty e feliratos epigrammáit a «Budapesti Szemle» januári számából vettük át. A Széchenyi iratai között találták. Minthogy nem volt mellettök levél, úgy látszik, Vörösmarty személyesen adta át a kéziratot valamelyik akadémiai ülésen Széchenyinek, aki őt erre felkérte. Nem tudhatni, vajjon Széchenyi rávéslette-e e feliratokat borhütőire. Vörösmarty kézírata sajátkezű névaláírásával az akadémia Széchenyi-múzeumában őriztetik.

Nem hars ellenség, fajulás dönt nemzetet és hont.

*

Áld és sujt a szerencse vakul; de nem árt az erősnek.

*

Múltra, jövőre tekints s melly még tied, élj az idővel.

*

Messze ne nézz üdvöt, szivedbe van oltva, csak ápod.

*

A harag ártó tűz, megemészti a házat urastul.

*

Férfi erény jó és bal sorsban az állhatatosság.

*

Tégy és tőrj: e kettő fog céloddhoz emelni.

*

Ébren légy magyar: őrt ki fog állni, ha nem te, [hazáért?]

*

Napba tekint s nap iránt intézi a sas fia röptét.

*

Nagy kines a tudomány s nem fér rabló keze hozzá.

*

A bús emlékezet szárnyas nyíl, mellyet az elmúlt Boldog idők szaladó Pártusként vissza-lövelnek.

Vörösmarty.

TORNAI GYULA KIÁLLÍTÁSA.

Képeinkhez.

Igen érdekes kiállítás nyílt meg e hó 23-án a városligeti Múcsarnokban. *Tornai Gyula*, kiváló orientalista festő állította ki összes meglevő képeit és műtermének berendezését, bútorait, fegyvereit, szőnyeget stb. Az első nagytermet a művész néhány magántulajdonban levő nagyobb festménye díszíti, művészi összhangban elrendezve értékes szőnyegekkel, fegyverekkel és dísztárgyakkal. A festmények legnagyobb része Marokkóban és Algirban festett életkép és tájkép. Az értékes öltözeteket külön terembe helyezte el Tornai, nehogy azok a kiállítás összhangját megzavarják. A fegyverek és műtermi dísztárgyak valóságos néprajzi gyűjteményt alkotnak.

Tornai mostani kiállítása úgy jött létre, hogy a művész a nyár elején hosszabb, több esztendőre terjedő földkörüli utazásra indul s azért adja el összes meglevő képeit és műtermének

gazdag berendezését. Az utazás során a művész leginkább a genrejének megfelelő országokat: Japánt, Khinát, Borneót, Szumatrát, a Kaukázust készül bejárni, de emellett Marokkóba, Tuniszba stb. is ellátogat. Szándéka az, hogy az említett országok legszebb és legfestőibb pontjain hosszabb időre megtelepszik és mindenütt egy-egy érdekes képsorozatot fest s hazatérése után az egész gyűjteményt kiállítja.

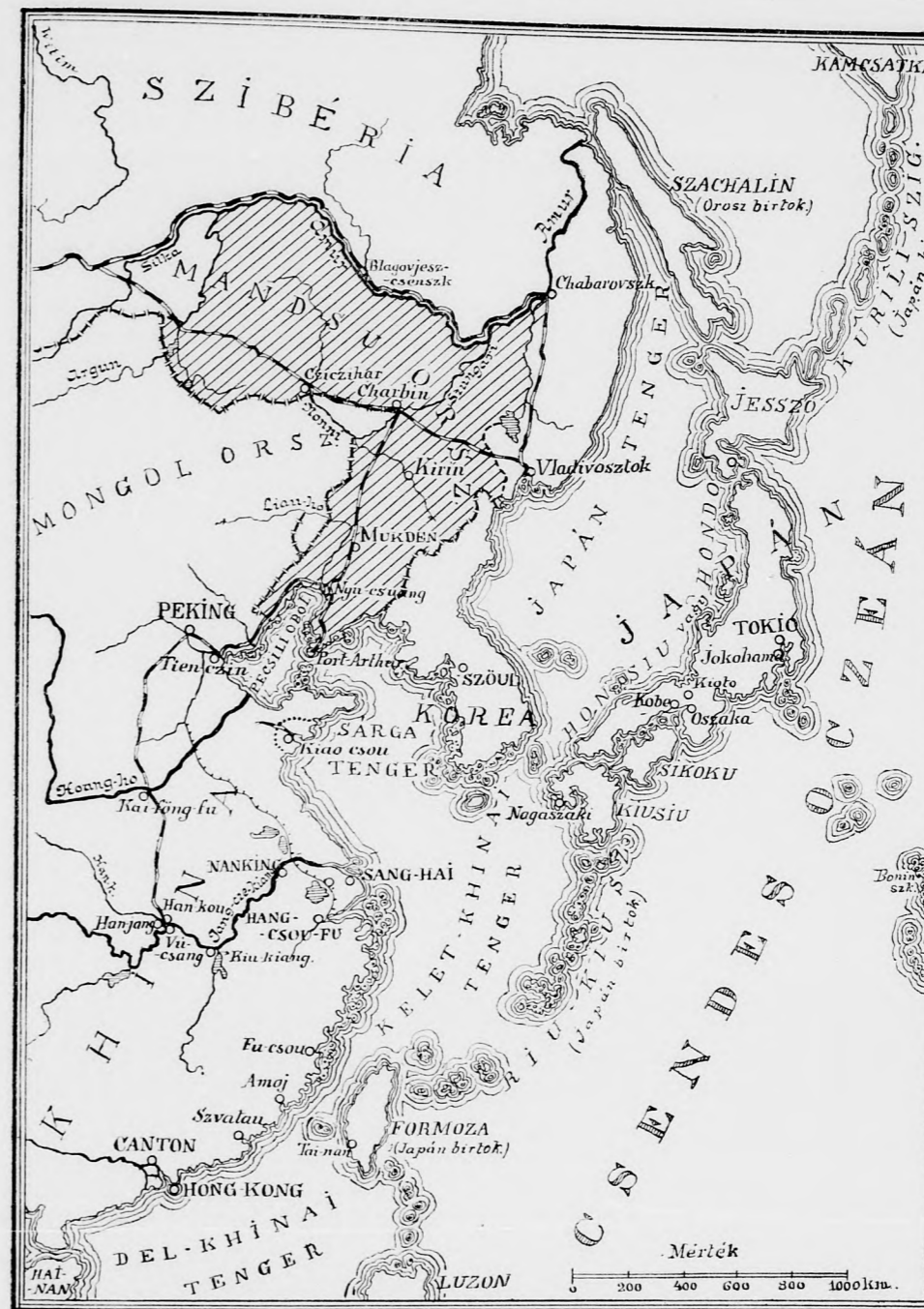
A jeles festő két művét: az «*Arabs művész*»-t és az «*Inselkedés*»-t mutatjuk be mai számunkban olvasóinknak.

A LEGSZÉLSŐ KELET.

Körülbelül a múlt század közepéig Európában a haldokló török birodalom ügyeit tekintették keleti kérdésnek. Szintere volt a Balkán-félsziget, ahol a félsziget keresztény népeinek a konstantinápolyi kormányval való viszonyát kellett megoldani. Ehhez a keleti kérdéshez azonban azóta egy másik is járult, amely fontosságában az előbbit sokszorosan fölülmúlja. Szintere is óriási: ügyszólván egész Kelet-Ázsia.

Főszereplője ennek a keleti kérdésnek Oroszország, amely lépésről-lépésre hódítva, foglalva, Európából eljutott a Csendes-óceán partjaihoz és óriási területeket foglalt el Ázsiában. Míg ez a hódítás Ázsia belsejében és Szibériának a világforgalom útjából kieső északi részében folyt, nem ütközött senkinek sem érdekébe. 1858-ban azonban Oroszország arra kényszerítette Khinát, hogy az ő javára lemondjon az Amur vidékéről és Mandzsúria keleti tengerpartjáról s megvetette az alapot arra, hogy uralkodó állásra jusson Kelet-Ázsiában. Az új foglalás déli sarkán pompás kikötőt is épített az orosz kormány: Vladivosztokot, mely főhadikikötője lett az orosz kelet-ázsiai hajóhadnak.

A vladivosztoki kikötő építése azonban csak első lépés volt Kelet-Ázsia uralmához. A kikötőt ugyanis nem lehet az egész éven át használni; télen három-négy hónapra is befagy s amellet tengeri úton roppant hosszú ide az út Oroszország európai kikötőiből. A gyors szárazföldi közlekedés biztosítása vitte rá az orosz kormányt, hogy megépítse a nagy szibériai vasutat, a föld leghosszabb vonalát, mely közvetlen és biztos összeköttetésbe hozta a keleti birtokokat európai Oroszországgal. A nagy szibériai vasúttal bővebben a «*Tanulók Lapja*» jelen évfolyamának 11. számában foglalkoztunk. Még ki sem volt

JAPÁN ÉS KORÉA TÉRKÉPE.

építve ez a vasút egészen, mikor Oroszország újabb nagy lépésre szánta el magát. Felhasználva a legutóbbi években Khinában uralkodó zavarokat, lassankint megszállotta az Amur, Usszuri, Korea és a Peesili-öböl által határolt óriási területet, Mandzsúriát. A khinai kormány

hiába tiltakozott, nem tehetett az orosz foglalás ellen semmit, az oroszoknak pedig első dolguk volt, hogy a Lian-Tung-félsziget déli részén elfoglalt Port-Arthur kikötőjét rövid idő alatt modern, tenger és száraz felől egyaránt nehezen megostromolható erősséggé alakította át. Azután

a kikötőt, mely különben is sokkal jobban beleesik a kelet-ázsiai forgalom útjába, mint Vladivosztozk és termékeny, gazdag vidéken fekszik, a kelet-khinaí vasút révén összeköttetésbe hozta a szibériai vasútvonallal. Így Oroszország eljutott a Sárga-tenger partjára és Peking közvetlen közelébe. A végél: Khina és vele a Kelet-Ázsia fölötti hegemonia. Előbb azonban meg kell oldani még a kelet-ázsiai kérdés legfogósabb részét: a koreai félsziget ügyét.

Ha egy pillantást vetünk a térképre, rögtön szemünkbe kell tűnnie, hogy milyen fontos szerepe van ennek a névleg független császárságnak a kelet-ázsiai kérdésben. Északról délnek félsziget formájában nyúlik be a Sárga-, Kelet-Khinaí- és Japáni-tenger vizeibe s félig-meddig elzárja a forgalomtól Port-Arthur kikötőjét. Amellett Koreában ezidőszerint a japáni befolyás a túlnyomó s ha esetleg Oroszország háborúba keverednék Japánnal, az utóbbi Koreában partra szállított csapataival elvághatná a Port-Arthurba vezető vasútvonalat. Érthető tehát Oroszországnak az a törekvése, hogy Koreát kivonja a japán befolyás köréből és közvetve vagy közvetlenül a maga számára megszerezze. Hegemoniája ezáltal a kelet-ázsiai vizeken föltétlenül biztosítva volna.

Ennek a törekvésnek azonban nagy akadálya van a rövid idő alatt nagyhatalommá fejlődött ázsiai szigetországban, Japánban. Japán, mely még a múlt század elején éppen úgy elzárkózott Európától, mint Khina, az utolsó harminc esztendő alatt óriási fejlődésnek indult. A mikádó alkotmányos államformát adott népének, a kereskedelem és ipar föllendült, gyárak emelkedtek és Japán csakhamar számottevő tényező lett a keleti politikában. 1895-ben éppen Korea miatt háborúba bonyolódott Khinával, elragadta a termékeny Formosa szigetét és biztosította befolyását Koreában. Természetes tehát, hogy saját érdekszférájában útját akarja állni az orosz terjeszkedésnek és nem akar Koreáról egykönnyen lemondani. Politikájában pedig európai mintára szervezett hadseregére és elsőrangú hajóhadára is támaszkodik, mellyel ezidőszerint az orosz, messze távol európai birtokaitól nem mérkőzhetik. Éppen azért ezidőszerint úgy látszik, hogy az oroszok lemondanak Koreára vonatkozó igényeikről s akkor lépnek fel teljes erővel, ha kelet-ázsiai helyzetük eléggé megerősödik.

A kérdésben-azonban Oroszországon s Japánon kívül több nagyhatalom is érdekelve van még,

elsősorban Anglia, Oroszország természetes ellensége, mely nem nézheti jó szemmel az orosz befolyás erősödését Khinában. Érdekei arra utalják, hogy Japánt támogassa és hogy legalább pénzével segítse az esetleg kitörendő háborúban. Különösen két fontos pontjuk van az angoloknak, melyre keleten támaszkodhatnak: a nemrégiben megszállott Vei-hai-vei és a Kantonnal szemben egy szigeten fekvő Hongkong, Angolország egyik legfontosabb gyarmatbirtoka. Mint kikötőnek, kereskedelmi gőcpontnak és szénlerakó helynek egyaránt óriási a fontossága. Szintén érdekelve van még a keleti kérdésben a legifjabb gyarmatállam: Németország is, mely Kiao-esaut bírja a Sárga-tenger partján. Kereskedelmi érdekeik idevonják azonban az Egyesült-Államokat és az Oroszországgal szövetséges Franciaországot is.

Ennyi hatalom közvetlen vagy közvetett érdeke vár megoldásra a messze keleten, a Sárga-tenger partjain. A két állam pedig: Korea és a rengeteg kiterjedésű, több mint négyszáz milliónyi lakosú Khina pedig tehetetlenül várják, hogy miként határoznak felettük az érdekelt hatalmak. Hogy azonban miként fog eldőlni a legszelső kelet sorsa, azt még senki sem tudja megmondani. Az az egy bizonyos, hogy a beállott nyugalom csak látszólagos. Meglehet, évekre, évtizedekre szól, meglehet, napokra, hónapokra. Közben azonban az orosz egyre szállítja katonaságát és a hadi felszereléseket Mandzsuriába, Korea határára, Japánban pedig, a filigrán csecsebecsék, az örök tavasz hazájában erősen füstölnek a gyárak és készülnek a tüzet, halált okádó szörnyetegek, melyek véglegesen dönteni fognak valamikor Koreának és a föld egyik legősibb birodalmának, Khinának sorsa fölött.

T. S.

AZ ANTILLÁK VILÁGA. 17

Regény. Irta Verne Gyula. Fordította Zigány Árpád.

A termékeny sziget csodás szépségei annyira elragadták a kapitányt, hogy Londonba érve magasztaló jelentést írt róla a gyarmatügyi miniszteriumnak s e jelentésében különösen hangsúlyozta azt, hogy a sziget fölötté alkalmas a gyapot és cukornád termelésére.

Az angol király Marlborough grófnak ajándékozta a sziget birtokát és haszonélvezetét, aki mindjárt 1624-ben gyarmatosokat telepített le ott, s ezek a gyarmatosok alapították az első várost, melyet uralkodójuk tiszteletére James-Townnak neveztek el.

A sziget rohamosan gyarapodott és fejlődött az angol uralom alatt. Már 1674-ben — tehát 50 év múlva — 120,000 lakosa volt, ma pedig az egész Antilla-csoport legnépesebb szigete, mert lakóinak száma megüti a kétszázezeret.

Az *Alert* szeptember 7-ikén reggel vetett horgonyt Bridgetown kikötőjében. Ez a város annyira európai jellegű, hogy az *Antilian School* növendékei azt hitték, valami nagyobb angol kikötőbe értek. Alighogy az *Alert* megállt és bevonta a vitorláit, azonnal megjelent a hajón Well úr a Seymour Kethlen asszony jószágigazgatója, aki miután bemutatkozott, átadta úrnője szíves üdvözléit Paxton kapitánynak és utasainak. Egyszersmind pedig, ugyancsak úrnője nevében, meghívta Patterson urat és növendékeit Northing-Houseba, Mrs Seymour Kethlen kastélyába.

— A hintók a parton várnak, — mondta ünnepélyesen, — s a villásreggeli tizenegy órakor lesz.

Patterson úr megköszönte a szíves meghívást, mire a jószágigazgató eltávozott.

Pontban negyed tizenegykor az ifjak és Patterson úr, kifogástalan szalon-ruhában, beleültek az *Alert* csónakjába, mely kivitte őket a partra. Ott már két hintó várta őket, s mihelyt beültek, azonnal robova indult Northing-House felé.

Harry Markel a hajón maradt. Úgy állapodott meg utasaival, hogy ameddig nem indulnak, nem látják egymást, mert Patterson úr és az ifjak az utolsó percig Mrs Seymour Kethlen vendégei lesznek.

Ez a megállapodás azért is kedvére volt Harry Markelnek, mert így körülbelül biztosíthatta magát és hajója legénységét a fölfedeztetés ellen. Elhatározta ugyanis, hogy se ő maga nem száll partra, se pedig egyetlen egy matrózát ki sem eresztí a kikötőbe; egyúttal szigorúan meghagyta Cortynak azt is, hogy semmiféle idegennek meg ne engedje a közeledést a hajóhoz. Még élénken emlékezett arra a veszedelemre, amely Dominikában fenyegette, midőn a *Fire Fly* egyik matróza kezét akart szorítani vele, mint egykori kapitányával.

De még ezek az óvintézkedések se nyugtatták meg teljesen, s leginkább amiatt aggódott, hogy az *Alertnek* nagyon is sokáig kell majd itt maradnia. Ez nem is volt valószínűtlen, mert ha két hétig Bridgetownban mulatnának is, az *Alert* még mindig idejében megérkeznék az iskolai év elejére, mely az *Antilian Schoolban* október derekán kezdődött.

Mig Harry Markel ezeken a dolgokon törődött, Patterson úr és növendékei vágatva mentek Northing-House felé.

Az a kastély, ahol Mrs Seymour Kethlen lakott, gyönyörű szép tropikus parkban állt, s körülötte feküdtek a dúsgazdag özvegy birtokai, a cukornád-, a kávé- és a gyapotültetvények, melyeken túl a sziget éjszaknyugati öserdejé következett.

A lépcsőházban már ott várta őket Mrs Well,

PATTERSON ÚR BEMUTATTA NÖVENDÉKEIT.

a jószágigazgató, s a néger inasok azonnal föl vitték a vendégeik podgyászát a számukra rendelt szobákba. Azután Well úr bevezette őket a szalonba.

Mrs Seymour Kethlen fölállt, mikor a vendégek beléptek. Hatvan éves, igen kedves asszony volt, nyájasan, szeretettel mosolygott Patterson úrra, aki bemutatatta neki a növendékeit, s midőn Hinsdale Roger egy ügyes, alkalmi beszédben megköszönte neki az utazási ösztöndíjat, sorra homlokon csókolta a fiúkat.

— Most pedig, — szólta aztán tréfásan: itt az

ideje, hogy kipótolják, amit a hosszú úton, azt hiszem, többször nélkülöztek; értem, a jó ebédet, amely semmi esetre se megvetendő dolog, kivált, amíg az ember fiatal.

S ezzel, elfogadván Patterson úr odanyújtott karját átvezette vendégeit az ebédlőbe.

Mint jó háziasszonynak, minden esetre nagy öröme telt vendégeiben, akik valóságos farkas étvágygal ettek.

Ebéd közben, természetesen, szó esett arról is, hogy meddig marad az *Alert* Bridgetownban. Erre nézve Mrs Seymour Kethlen így nyilatkozott:

— Azt hiszem, kedves barátaim, hogy két hét nem lesz sok. Ma csak szeptember 7-ike van; ha tehát önök 22-ikén indulnak innen, még elég jókor visszaérkeznek Európába. . . . Föltéve, ha nem tartják hosszúnak ezt a két hetet, nálam. . .

— Asszonyom, — felelte Patterson úr udvariasan, — ami időnk az ön. Parancsoljon vele. . . Mi akár eltünk fogytáig is szívesen itt maradnánk, ha nem félnénk, hogy terhére leszünk. . .

— De mit szólna Patterson asszony, — kérdezte Mrs Seymour Kethlen nevetve, — ha ön. . . nem térne vissza?

— Ó, — mondta Patterson úr titokzatosan, — erre is gondoltam, mielőtt útnak indultam. Föltéve, hogy az *Alert* nyomtalanul eltűnne az óceán mélyében. . .

— Ah, ez semmi esetre se történelmi meg, — vágott közbe Mrs Seymour Kethlen. Az *Alert* kitűnő hajó, s ahogy tudom, Paxton kapitány ritka ügyes tengerész. . .

— Ezt magam is mondhatom, — hagyta helyben Patterson úr; sohasem láttam nála derekabb, önértetesebb és kötelességtudóbb embert.

— Köszönöm, hogy ezt megmondta, — felelte Mrs Seymour Kethlen; minden esetre külön is meg fogom jutalmazni őt ezért.

A villásreggeli a legjobb hangulatban ért véget, s ettől a naptól kezdve a fiúk mindennap ki-kirándultk a szigetekre hol erre, hol amarra a partjára, s e kirándulásokra gyakran Mrs Seymour Kethlen is el ment velük.

Ez idő alatt egyetlen egyszer se fordultak meg az *Alert* földézetén, ahol Paxton kapitány oly elzárkózottan élt matrózaival, mintha börtönben lettek volna. Paxton kapitány, — azaz Harry Markel — különben szigorúan vigyázott arra, hogy senki közel se jöjjön a hajóhoz, arról meg éppen szó se lehetett, hogy valaki a lábát a földézetre tehesse.

Igy múlt az idő, s a napok szinte röptek, az örökös szórakozás, a vidám, élvezetes kirándulások közt. Barbados olyan, mint egy óriási virágos kert, s az *Alert* utasai, bármerre mentek, mindenütt új, meg új szépségeket fődöztek föl ebben a tropikus világban.

Megtörtént néha, hogy hosszabb kirándulásaikról nem tértek vissza éjszakára Nording-Houseba; de, mint Mrs Seymour Kethlen vendégeit, mindenütt szívesen látták őket a szigeten, s ha

valamelyik ültetvény közelében rájuk esteledett, oda tértek be vacsorára és éjjeli szállásra.

Rendesen azonban otthon, Nording-Houseban töltötték az estéket, még pedig igen előkelő társaságban, mert Bridgetown előkelő lakosai, sőt maga Barbados kormányzója is, rendes vendégei voltak Mrs Seymour Kethlennek.

Szeptember 17-ikén a kastély úrnője fényes ünnepélyt rendezett vendégei tiszteletére. A fiatal-ság még táncolt is, Patterson úr pedig leült whistezni, s még ma is emlégetik Bridgetownban, hogy mily mesés szerencsével és tudással játszott.

Végre elérkezett szeptember 21-ike, az indulást megelőző nap. Patterson úr és növendékei az egész idő alatt egyetlen egyszer se voltak a hajón, de Mrs Seymour Kethlen ezen a napon fölvitte őket az *Alert* földézetére, mert maga is meg akarta nézni a hajót, s ezen felül meg akarta köszönni Paxton kapitánynak is, hogy oly jól gondot viselt a vendégeire.

Harry Markel, akinek Well úr előre bejelentette ezt a látogatást, bár szívesen elégedte volna a megtiszteltetést, szigorúan meghagyta cimboráinak, hogy tisztességesen öltözzenek föl, és illendően viseljék magukat.

Midőn Mrs Seymour Kethlen a hajóra lépett, a legénység, Corty intésére, hangos hurrázással köszöntötte őt. Mrs Seymour nyájasan mosolygva bölintott feléjük, s kezét fogva Harry Markellel, őszintén megköszönte neki, hogy vigyázott kedves utasaira, s egyúttal kijelentette, hogy neki külön ötszáz fontot, s a legénységnek ismét külön ötszáz fontot szánt jutalmul azért, hogy ily jól gondját viselték Patterson úrnak és az *Antilian School* növendékeinek.

Erre ismét kitért a hurrázás, — még pedig ezúttal őszintén, — s a kalozok még a sapkáikat is a levegőbe hajgálták.

— Fölvet bennünket a pénz! — súgta Corty fülébe John Carpenter.

— Hátha még az is a miénk lesz, amit ezek a suhancok kapnak! — felelte a haramia, az ifjakra mutatva. — Már alig várom, hogy kint legyünk innen s elvaghassuk a torkukat!

Ezt a megjegyzést szerencsére — avagy inkább szerencsétlenségre — senki se hallotta, mert Mrs Seymour Kethlen már elindult Paxton kapitánnyal, hogy megnéze a hajót.

Patterson úr kis szobácskájában megrettenve hökkent vissza attól a nagy kigyótól, melyet az érdemes mentor már kitömetett (holott rég ki volt, tömve!) s ijedten kérdezte:

— Hol vették ezt a kigyót?

— Én öltem meg, asszonyom, — felelte Patterson úr diadalmasan.

S menten elbeszélte szörnyű kalandját, a kitömetett kigyó megölését, miközben növendékei az ajkukat harapdálták, hogy ne nevensenek, s egymást lökdösték a Patterson úr háta mögött.

— Most is épp oly elevennek látszik, mint mikor agyonvertem! — hősködött Patterson úr.

— S akkor se volt elevenebb, mint most! — súgta Tony Renault a Clodion Lajos fülébe, aki hirtelen előrántotta a zsebkendőjét és hangosan fújta az orrát, hogy elfojtsa a kacagását.

Visszatérvén a földézetre, Mrs Seymour Kethlen azt kérdezte Harry Markeltől:

— Tehát holnap indulnak, Paxton kapitány?

— Úgy van asszonyom; még pedig kora hajnalban.

— Van egy kérésem önhöz, Paxton kapitány, — folytatta Mrs Seymour. — Az egyik szobalányom fia, aki szintén tengerész, Angliába akar menni; másodkapitánynak fogadták meg egy hárombócos vitorlásra. . . . Igen derek fiú, csak most múlt huszonöt éves és kitűnően érti a dolgát. . . . Arra akarom hát kérni önt, hogy adjon neki helyet a hajón és vigye el Angliába. . . .

Noha a kérés éppen nem tetszett Harry Markelnek, még se utasíthatta el. A hajó utóvégre is Mrs Seymouré volt. . . . Udvariasan meghajolt hát, és csak ezt felelte:

— Csak jöjjön a hajóra, a legszivesebben látom.

Mrs Seymour még egyszer megköszönte Harry Markelnek ezt a szíveségét is, meg azt is, hogy jól vigyázott az utasaira, s aztán megint beleült a csónakba és megint elvitte vendégeit, hogy együtt töltsék velük az utolsó napot.

— Vigye a patvar ezt az új utast! — boszankodott Corty, mikor ismét maguk maradtak a földézetben.

— Ej mit! — felelte John Carpenter vállat vonva. — Eggyel több vagy kevesebb, az már nem számít. . . . Ha terhedre van, akár mindjárt holnap éjjel elvágom a nyakát! . . .

Mr Well, a jószágigazgató, még aznap délután elhozta a megígért ezer font jutalmat, csengő aranyakban. (Folyt. köv.)

Tiszta levegő, alvás, fürdés.

Azt hiszem, nem igen van valami szükségesebb annál, minthogy a diák óvakodjék a zárt és rossz levegőjű szoba káros hatásától. Tisztátalan levegő nem ad tiszta vért: a tisztátalan vér meg tönkreteszi az egész szervezetet. A dolog bibéje pedig abban van, hogy mivel a tisztátalan levegő hatását nem venni észre közvetlenül, a gondatlan és könnyelmű emberek pedig — vagyis az java része — csak szívják magokba tovább is, anélkül, hogy sejtelmők volna, hogy mérget szívnak magokba. Legveszedelmesebbek pedig azok a bajok, melyek loppal közelednek. A diákok tehát, akik sokszor kis szobákban húzódnak meg, nyissák ki ablakukat, valahányszor eltávoznak hazulról; ha hálósobájuk ablakai úgy fekszenek, hogy tárva-nyitva lehet tartani, anélkül, hogy légvonat érné az alvót, ne tétovázzanak,

tartsák nyitva éjjel-nappal, télen-nyáron. A hideg északon ez a szokás — beteges embereket kivéve — csak jótékony lehet. A meleg vidékeken, hol az egészségtelen gőzök megfertőztetik a levegőt, másképp állhat a dolog.

Szóljak-e egy-két szót az *alvásról*? Azt hihetnők, fölösleges erre szót vesztegetni! A természet, gondoljuk, e tekintetben tudja a dolgát. Feküdjél le, ha álmos vagy, kelj föl kakaskukorékoláskor vagy pitymallatkor. Ez megárná, ha a természet kénye-kedve szerint bánhatnék velünk; de oly sokféleképp rászédjük és kijátszuk, hogy a természetre való általános utalás fölösleges közhellyé lesz. Alvás dolgában különösen a tudósok követnek el halálos bünt; hisz már foglalkozásuk is vétek a pihenés ellen s a legfontosabb óvószabályok kellenek, hogy megakadályozzuk a gondolkozó embereknek beleavatkozásait az álom szent birodalmába. Az agy ingerültsége, minőt például az erős fekete kávé okoz, halálos ellensége a nyugalomnak. Azért úgy oszd el szellemi munkáid óráit, hogy izgatóbb, ingerlőbb, észmegfeszítő munka soha se jusson közvetlenül a lefekvés órája elé; legyen mindig a napnak utolsó órája aránylag könnyű és kényelmes, vagy unalmas és álomhozó, vagy pedig menj egyet sétálni lefekvés előtt, vagy végy részt a családnak vagy valamely baráti körnek kedélyes beszélgetésében. Akkor nincs mit félni, a szabadjára hagyott természet fortély nélkül is megkapja kellő mértékét a nyugalomból. Szabállyal nem lehet megszabni ezt a mértéket. Hat óránál kevesebb, nyolc óránál több alvás köztapasztalat szerint csak kivétel számba megy. A diák, ha napjában két órát sétál s 8—9 órát dolgozik a fejével, csakhamar rájön az alvás kellő mértékére, hogy elkerülje a hosszú virrasztás-okozta lázt és bágyadságot. A koránkelésről, melynek oly nagy szerepe van némely híres életrajzban, nem sok jót mondhatok részemről, mert ez erény nyel meglehetősen gyöngye lábón állók. Azonban nem kétkedem benne, hogy nagyon egészséges annak, akinél a koránkelés könnyen és természetesen megy s bizonyos körülmények közt, mikor különféle ügyek kötik le a napot, csupán a reggeli órák látszanak alkalmasoknak tudós kutatásokra és elvont elmélkedésekre.

A fürdővel és vízzel gyógyítás hasznáról bizonybátran beszélhetek, mert különböző híres vízzel gyógyító intézetet bejártam és gondosan szemügyre vettem a gyógyításnak mind elméletét, mind gyakorlatát. A vízzel gyógyító módszer

(hydropathia) nem fejezi ki szabatosan azt az eljárásmodot, ahogy a betegekkel bántak. Ez a gyógyításmód a testmozgásnak, nyugalomnak, étrendnek, szórakozásnak, társas életnek s végre a víz különféle alkalmazásának pontosan megszabott váltakozása a bőr működésének fokozása végett. Mindenki láthatja, hogy a testszervezetre gyakorolt hatások mind nagyon, de nagyon egészségesek. Fölötte jó, ha tudják az ifjak, hogy ez. eljárásmodot, mely sokba kerül az arravaló intézetekben és jártas orvosok kezelése mellett, veszély és költség nélkül lehet alkalmazni részben a mindennapi életben. Reggelenként egy-egy fürdő mindig jól esik, kivéve nagy testgyöngeség esetén; ahol azonban víz szűke van, vízben áztatott és jól kifacsart lepedő ugyanazt a szolgáltatást teszi. Borítsuk be vele egészen a testet, aztán dörzsöljük meg jól, végre töröljük le száraz lepedővel a nedvességet; ez eljárással fölmelegedik a bőr s megóvjuk a kellemetlen bőrzavarok ellen, amik gyakoriak éghajlatunk változóságai miatt. A nedves lepedő, mely a vízzel gyógyítás egyik legismertebb módja s amely könnyed izzadásba hozza a testet, különös célből használható, e tekintetben jártas orvos vezetése mellett. De ez eljárásmódnak jótékony hatása, miként a hidegvíz mindenféle alkalmazásáé, a testszervezet visszahatásának képességétől függ. Jó testszervezetű ifjak egészséges munkával és testmozgással könnyen elérhetik e visszahatást; de a nehézkes és lassú vérmérsékletű emberek óvakodjanak s ne kísérletezzenek a hideg vízzel vigyázat és azok útmutatása nélkül, akik ebben jártasabbak nálunknál.

John Stuart Blackie.

Fordította

Kovács S. János dr.

AZ ISKOLA VILÁGÁBÓL.

Bajza-ünnepély. A Barcsay-utcai m. kir. áll. főgimnázium az Uránia-színházban sikerült ünnepélyt rendezett Bajza József 100 éves születési évfordulója alkalmából. Az ünnepélyről jövő számunkban bővebben emlékezünk meg.

Önképzőkori tudósítások. A *nagyszombati m. kir. áll. főgimnázium* «Vörösmarty-önképzőkör»-e jan. 16-án tartott rendes gyűlést. Binder Károly VII. o. t. szavalt, majd Pálffy Endre VIII. o. t. olvasta fel novelláját, Dragoi Maxmilian VII. o. t. bírálta, Kanabé Géza VIII. o. t. olvasta fel értekezését. Pénztárnok félvi jelentése és a bíráló bizottság rendes heti jelentése zárta be a gyűlést; végül Pálffy Endre VIII. o. t. indítványára megrendeli a kör saját részére a «Tanulók Lapja»-t. — A *lévai főgimnázium* «Szepesti-önképzőkör»-e január 16-án tartotta XV-ik gyűlését a következő műsossal: Dialóg. Előadták

Fizély Imre és Sebő Agoston VI. o. tanulók. Körner Ernő VI. o. t. szavalt. Záborszky Vilmos VII. o. t. Garay János «Obsitos»-át adta elő. Magyar népdalok, előadta a főgimnázium zenekara. A kör pályatételeit kihirdette. — A *karcagi ev. ref. gimnázium* «Petőfi-önképzőkör»-e január 17-én tartott rendes gyűlést. E gyűlésen Rápolti László VI. o. t. és Simon János V. o. t. bírálatot olvastak fel, Wellesz István VI. o. t. pedig szabadelőadást tartott. Ács Nagy Jenő VI. o. t. szavalt.

TUDOMÁNY, IRODALOM.

A Nagy Képes Világtörténet most megjelent 205. füzeté a búrokkal foglalkozik.

A 12 kötetes nagy munka szerkesztője Marczali Henrik egyetemi tanár, ki egyúttal a kötet írója is. Egy-egy gazdagon illusztrált kötet ára díszes félbőr-kötésben 16 korona; füzetként is kapható 60 fillérjével. Megjelen minden héten egy füzet. Kapható a kiadóknál (Révai Testvérek Irod. Int. Rt. Budapest, VIII., Üllői-út 18. sz.) s minden hazai könyvkereskedés útján, havi részletfizetésre is.

A **Magyar Nyelvőr** januári füzeté is változatos tartalommal jelent meg. A cikkek közül kiemeljük *Rubinyi Mózes* Versegly-tanulmányát, *Szily Kálmán* beszédét, melyet a Nyelvtudományi Társaság alakuló gyűlésén mondott el. A füzet végén néprajzi hagyományok vannak.

Homokba írt mesék. Ez a cím már nem új az irodalomban. *Nógrádi László*, ez a poétalelkű fiatal író, már a harmadik kis kötetben adja közre leírásait ezen a címen. Lapunkban jelentek meg e szép leírások. Szerényen «Homokba írt mesék»-nek nevezi azokat a gyönyörű képeket és rajzokat, melyekben az örökszép természetet ismerteti, illetőleg leírja, úgy, ahogy ő látja. Egy-egy leírását olvasva, meglepve nem látjuk képzeletünkben az erdőt, a mezőt, rétét, zombéket, ezeryi apróbb-nagyobb lakóival; látjuk a kis természet életét, nyüzsgését, harcaát a létért, küzdelmes, viszontagságos sorsát, apró szenvedéseit és örömlit, — s mindezt oly színes, festői keretben, hogy szinte fáj: — miért is nem tudtuk eddig, hogy lábaink alatt, körülöttünk, a fejünk fölött ily élénk és mozgalmas élet van?! Bizonyos, hogy aki elolvassa a «Homokba írt mesék»-et, más szemmel fogja nézni a természetet s több örömet, élvezetet talál benne, mint eddig, mert jobban fogja szeretni a Nógrádi leírásaiért. Ez a legutolsó füzet, melyben tíz szép leírás van, a «*Vasárnapi Könyvtár*»-ban jelent meg (39. sz.) s a *Franklin-Társulat* adta ki; az ára fűzve 40 fillér. Melegen ajánljuk olvasóinknak.

A nádásban. A modern orosz írói gárda egyik legjelesebb tagja: *Karazin Nikolajevics Nikolaj* szép és érdekes regényt írt ezen a címen. A szép könyvet, melyet *Ambrozovics Dezső* fordított le igen szépen, számos kép díszíti. A könyv a «*Franklin-Társulat*» kiadása s ára 2 kor. 50 fill.

Olesó Könyvtár. A *Gyulai Pál* szerkesztésében megjelenő *Olesó Könyvtár* két legutolsó füzeté külön figyelmet érdemel. Az elsőben (1308. 9. szám) *Deák Ferenc* élet- és jellemrajzát kapjuk, még pedig nem kisebb ember tollából, mint *Pulszky Ferenc*. Sokan és sokat írtak már Deákról, de olyan közvetlenül és szellemesen még senki sem, mint *Pulszky Ferenc*. Ez a kis könyv hemzszeg az ötletektől. Az egy könyvi Manót kivéve talán senki se ősmerte őt jobban *Pulszky Ferenc*nél s éppen mivel oly nagyon ősmerte,

el is tudta kérni mindama jellemvonásokat, melyek a kiváló státusférfit egyéniségét alkották. S ha még hozzátesszük, amit mindenki tud: hogy a *Pulszky*-nál ötletesebb, sziporkázóbb szellemű írói találatum ritkán akad, bizonyára megértjük azt is, mért oly becses, érdekes és élvezetes ez az olvasmány. — A második füzet (1310—1313. szám) *Shakespeare* leghíresebb és legkedveltebb tragédiáját, a «*Romeo és Júlia*»-t adja, *Szász Károly* jeles fordításában. Ez a fordítás, mely már évtizedek óta egyik legvonzóbb műsordarabja a Nemzeti Színháznak, nem szorúl külön méltatásra és dicséretre, de mégis kötelességünk hangsúlyozni, hogy a magyar fordítás nem hullatta el az eredetinek gyöngyeit és minden tekintetben méltó tolmácsolása a brit szellemi örökségű alkotásának. — Az «*Olesó Könyvtár*»-t a *Franklin-Társulat* adja ki s egy-egy szám ára 20 fillér.

A «**Történelmi Könyvtár**» legutolsó (92.) füzetében *Király Pál* írja le «*Dácia történetét*»-t. A számos képpel díszített füzet a legérdekesebb olvasmányok egyike. Ott kezd a mai Erdély viszontagságait, ahol ez a terület számottevő tényezőként illeszkedik be a világhistóriába: Dácia meghódításánál a rómaiak által. Mert a mai Erdély voltaképpen csak akkor kezd szerepelni, amidőn a császársággá alakult római köztársaság nem annyira hódítás vágyból, mint inkább a birodalmi határok biztonsága érdekében, Dáciára is rátette a kezét s leverte a harcias dákokat. A Decebal király tragédiája új korszak kezdete volt Dácia történetében: a római kultúra meghonosodott a mai Erdély zordon bércei közt és *Király Pál* érdekes adatokkal bizonyítja, mennyire el is terjedt és meggyökeresedett ez a nyugati műveltség Dáciában. A sok római lelet, a nagy városok romjai, a rómaiaktól művelt aranybányák, a katonai telepek és utak maradványai stb. mind azt bizonyítják, hogy valamikor, másfélezer, sőt több esztendővel ezelőtt, élénk társadalmi életet, virágzó kereskedelmet és ipart teremtetek Dáciában. Ezt az életet írja le és magyarázza igen sok képpel a tudós szerző. — oly színesen és annyi érdekes vonással, hogy nem is történelemnek, hanem szórakoztatónak, kellemes olvasmánynak véljük. A «*Történelmi Könyvtár*»-t a *Franklin-Társulat* adja ki; egy-egy szám ára 80 fillér.

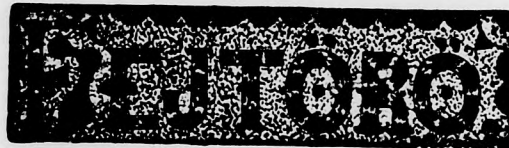
VEGYESEK.

Új csillagok. A kaliforniai Lick-obszervatorium amely nem akar többé titkot tenni az égen, asztrológus állomások egész sorával gyűrűzi körül a földet. Most egy ilyen állomásról, Ausztráliából, Orange-ből jelentik, hogy *Hussey* professzor egyszerre tíz olyan iker-csillagot fedezett fel, amelyekről eddig nem tudott a tudomány.

A világ hajózható csatornáit. A világforgalomban óriási a jelentősége a mesterséges vízi utaknak, nem érdektelen hát, ha a legnagyobb vízi utakkal megismerkedünk. Kélcene oly csatorna van, amelyen a legnagyobb tengerjáró hajó is áthaladhat, mindezek a csatornák az újabb kor alkotásai. Forgalom tekintetében legjelentősebbek a Sault-St.-Marie és a St.-Marie csatornák, amelyek egymás mellett haladnak az Egyesült-Államok és Kanada határára. Az első 1855-ben épült s a másikat 1895-ben adták át a forgalomnak. A Sault-St.-Marie-csatorna forgalmát tekintve, első a világon, mert évi tonnaforgalma meghaladja a 25 milliót. E két csatornán több mint

20,000 hajó közlekedett 1901-ben. Második helyen áll a Suez-csatorna mintegy 9 millió tonnával. Ennek építésébe 1859-ben fogtak hozzá s 1869-ben fejezték be. Hossza 160 kilométer, 9 méter mély, szélessége 60—100 méter közt váltakozik. Építése 450 millió koronába került. A Suez-csatornán évente körülbelül 3500 hajó halad át. Harmadik helyen áll a kielii Vilmos császár-csatorna, évenként 4 millió tonnaforgalommal. A szentpétervári csatorna csak 25 kilométer hosszú, de rajta Kronstadtból a legnagyobb hajón is eljuthatnak az orosz fővárosig. 50 millióba került. A korinthusi csatorna, mely a Peloponezus körüli utat 280 kilométerrel rövidíti meg csak 63 kilométer hosszú, 8 méter mély és 25 millió koronába került az építése. Angliában Manchester városát köti össze a Mersey-folyóval 56 kilométeren a manchesteri csatorna. Építése 360 millió koronába került. Az elbathvevi csatorna egyike a legfiatalabb vízi utaknak: 1900 óta használgják, 28 millióba került, 800 tonnás hajók járnak rajta. Európában fontosabb csatorna, amely Amsterdámot a tengerrel köti össze. Skótszágban a Caledon-csatorna az Éjszaki tengert az Atlanti oceánnal köti össze, a leghosszabb csatornák egyike: 400 kilométeres és szélessége 37 méter, mélysége azonban csak öt méter. Franciaország legnagyobb vízi útja a Canal du Midi Toulousetól Cetteig, de szélessége csak 18 méter, mélysége két méter.

A jó tanuló szervezete. Dexter E., a neves fiziológus nemrég a következő kérdést intézte az összes francia iskolák vezetőihez: Mutatkoznak-e egy-egy osztály jó tanulóin közös és jellemző szervezeti sajátosságok? Dexter a hozzá beküldött feleleteket rendezte s a következő eredményt teszi most közhírré: Első sorban a jó tanulók alacsony termetűek és testsúlyuk kicsiny. Ez az első közös sajátosság. Az egészségi állapotot tekintve a jól tanuló fiúk egy százaléka, a lányok 26 százaléka beteges szervezetű az első négy osztályban. Valamennyi jelentés megegyezett abban, hogy lányokat jobban elisgázza a megerőltetés, mint a fiúkat. A szegény néposztály gyermekei közül a fiúk 20 százalékából, a lányoknak ellenben csupán egy százalékából válik jó tanuló; de azért a tanítók véleménye szerint a lányok mindig kitartóbbak a fiúknál.

Jellege: Fejtörő az elme sportja.

Számtani kérdés:

Egy medence 5 egyenlő csövön 13¹/₂ óra alatt töltethető meg; 7 óra után 3 cső elromlik. Mennyi idő szükséges arra, hogy a be nem dugott csövekkel a medence üres részét megtölthessük?

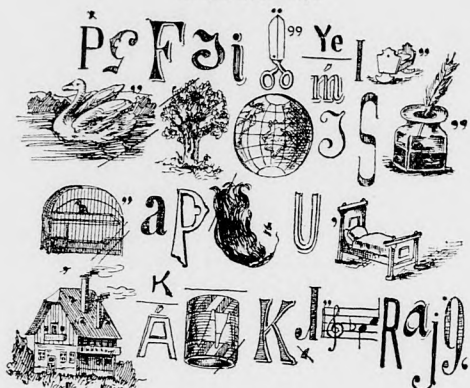
Természetradi kérdés:

Melyik az a tengerek homokjában élő kis halacska, amely a legtokéletlenebb gerinces állat? Összes belső vázát a gerinchúr alkotja. Mi a latin neve?

Történelmi kérdés:

Hogy hívták azt a görög tudóst, ki megírta a keleti országok történetét? Artaxerxes Mnemom perzsa király udvari orvosa volt.

Képrejtvény.

Megfejtési határidő 1904 február 7.

16. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:

Történelmi kérdés: II. Erik. — Földrajzi kérdés: Auvergnei fensík. — Számítási kérdés: Bal zsebben 22 frt, jobb zsebben 20 frt, az erszényben 72 frt. — Képrejtvény: A legboldogtalanabb az, aki tanúk nélkül boldogtalan.

Helyesen fejtették meg: Szemző István, Paál Antal, Havas Péter, Földföldy Sándor, Kund Béla, szentmargittai Kiss Béla, Radnay testvérek, Palovits Gyula, Békés László, ifj. Fleischl Sándor, korompai Brunszvik György, Fischl Ernő, szikszói Molnár Elek, Sztéfanovics Milán, Villanyi Ferenc, Markbreit Imre, Alszegehy Zsolt, Zelnik Béla, Gál István, Licht Zoltán, Salamon Samu, Hoensch Gusztáv, Szabó Béla, Kirner Vilmos, Dajkovic István, Haasz Aladár, Kosshir Alajos, Péterfi Jenő, Deutsch István, Thirring Gusztáv, Felek József, Miklós Viktor, Loria Aladár, Kardos Ferenc, Weil Károly, Grosz Agoston, Hertelendy Gábor, Babarezy István, Vállas Lajos, Halmi Deutsch József, Brenner Tibor, Rogulics János, Tóth Mihály, Simon Gyula, Koleza Arpad, Dalmay István, ifj. Kósa Kálmán, Makk István, Eisler Dezső, Hubert Tibor, Szabó Gyula, Schwarz Nándor, Patz Ferenc, Weisz Henrik, Ráduly Dénes, Sámson Lajos, Engler Antal, Hegedűs Ferenc, Kiss Aladár, Imre Kálmán, Löwi Dezső, Vajner Géza, Tuschák Imre, K. Tarsoly Gergely, Sziklay Géza, Július Lipót, Grosz Pál, Straub Sándor, Schickedanz Frida, Feith Pál és Miksa, Hoffmann Barna, Gál László.

A kitűzött könyvjutalmat (Gaal Mózes: Virág Palkó) Thirring Gusztáv, gimn. I. o. t., budapesti előfizetőnk (L. Karátsonyi-u. 15.) nyerte meg.

SZERKESZTŐI TELEFON

P. O. Az eszme nem rossz, de ebből a célból egy új egyesület alakítani nagyon helytelen dolog volna. Az egyesületek alakítása a legkönnyebb és egyúttal a legnehezebb dolog; igen könnyű, mert három tag elég hozzá, de fizető tag nem akad s így több lesz egy olyan intézmény, amely fel nem virágozhatik. A vakációkban utazó diákok mindenütt szíves vendéglátásra talál, csak életrevalók legyenek s tudják, kihez forduljanak. Kalanzoló diák is akad mindenütt. Ami pedig a féljegyvet illeti, azt az államvasutak igazgatósága a tanárok kíséretében utazó diákoknak megadja, de egyenként utazó diákoknak nem. — H. I. Megtanulhatja magánszorgalomból is, de jobb, ha az intézetükben működő tanár úrhoz fordul, ő majd szívesen útbaigazítja. — D. Z. Sajnálattal értesítjük, hogy hasonló tárgyú képeink bőven vannak s így szíves ajánlatát nem fogadjuk el. — Sz. M. Irtózatot egy vers ez, édes fiam. Nagy lelki szomorúsággal olvastuk el s végül a kézirat kiesett reszkető kezünkől. Soha többé ilyet ne írj! —

V. I. (Budapest). T. S. jelenleg Budapesten tartózkodik. Ha találkozni akar vele, látogasson fel valamelyik nap délután 3-5 óra között lapunk szerkesztőségébe. — A sapka. Ismeri véleményünket a diáksapkáról; nos hát azóta nem változott a mi véleményünk. Egyébként örömmel konstatáljuk, hogy a diáksapkák száma lényegesen megesappant. — Önképzőkör. A lírai szárnypróbalgatásoknak az önképzőkörök szoktak a melegágyai lenni, helyes vezetéssel a hibás ambíciót korán jobb útra lehet terelni. Igen kívánatos volna, ha a diákok önképzése tartalmasabb és komolyabb irányú volna. Dicsérjük, hogy nyelveket tanul, mindenesetre többet ér, mintha balladákat írna. — L. D. (Rimaszombat). Kapható. — Makk István. Rejtvényei közül válogatunk. — H. N. I. Rejtvényeit megvizsgáljuk. — Egy új előfizető. Azokat a számokat megkapja a rendes előfizetési áron. — H. D. I. A közlésre szánt rejtvényeket írja külön darab papírosra. — Ifj. V. L. (Budapest). Rejtvényed nem közölhető. — K. F. (Szombathely). Az egész évfolyam számai kaphatók még a rendes előfizetési áron. — F. E. (Budapest). Olvassa el a H. D. I.-nek szóló üzenetet. — C. D. (Ungvár). 1. A «Középiskolai Matematikai Lapok» Budapesten jelenik meg. 2. Olyan természeti folyóirat nincs. — V. I. (Szamosújvár). 1. Egy rejtvény megfejtése is elegendő. 2. Küldhet, de aztán jók legyenek ám!

Magyar bélyegraktár

Budapesten, VI., Bajnok-utca 3.

Vesz, cserél és elad mindenféle (magyar és külföldi) levélbélyeget.

Uj! Uj! Uj!

Éppen most érkezett:

- 3 drb kitűnő Brazília, közülük 100 és 200 Reises, mind az öt különböző, csak 25 fillér és a portó;
- 3 « Nyassa, 1900-ból, 2, 3, 10 Reises, a zsiraffal, gyönyörű nagy bélyegek, csak 40 fillér és a portó;
- 3 « Nyassa, szintén 1900-ból, 20, 25, 50 Reises, a nagyobb értékek, csak 60 fillér és a portó;
- 4 « különböző Portugál gyarmat, Mozambique, Angola, Szent-Tamás, stb. csak 25 fillér és a portó;
- 6 « új Török, mind különböző, közülük a ritka piasteres érték is, csak 25 fillér és a portó;
- 6 « különböző Kuba, a régiók és ritkább bélyegek, Alfonz és Amedeus, csak 25 fillér és a portó;
- 6 « különböző Portorico, mind az amerikai hódítás előtt való időből, csak 25 fillér és a portó;
- 6 « különböző Filippini szigetek, a legritkábbak és a legszebbek, csak 25 fillér és a portó;
- 4 « gyönyörű szép Uruguay, ökörcsorda, gaucho, géniusz, vasút, stb. csak 25 fillér és a portó;
- 7 « különböző Uruguay, vasút, gaucho, világitó-torony, ökörcsorda, stb. csak 35 fillér és a portó;
- 4 « új China, sárga, piros, barna, stb., 1/2, 1, 2, 4 centes, ritka szépek, csak 30 fillér és a portó;
- 6 « új China, 1/2, 1, 2, 4 centes, továbbá a ritka 5 és 10 centes (zöld!) csak 50 fillér és a portó;
- 2 « Somali, a tadjurai messet tájképevel, gyönyörű apró bélyegek, csak 25 fillér és a portó;
- 6 « Finnország, közöttük 3 darab régi országzeimeres, ritka és 3 darab orosz finn a sással, csak 25 fillér és a portó;
- 2 « Hawaii, sárga és zöld, országzeimer, csak 25 fillér és a portó;
- 2 « « barna és piros, Honolulu, csak 25 fillér és a portó;
- 2 « « kármín és kék, Kamehameha, csak 25 fillér és a portó;
- 2 « « Kalakawa király arcképe, csak 25 fillér és a portó;
- 2 « « Lilioekalani királynő, csak 25 fillér és a portó;

A tíz darab Hawaii egyszerre csak 1 korona és a portó!

Használatlan bélyegeken is beküldheti a pénzt.

5 koronás rendelés portómentes.

!! Megjelent !!

Lombfűrészeti és faragászati különlegességekkel összeállított nagyszabású album és árjegyzékünk, mely tartalmazza az összes idevágó kéllékek és díszvasalások képes gyűjteményét.

Mivel a fentemlített cikkek és kéllékek az ideig jórészt Bécsből szereztek be, indittatva árcsökkentésünk egy minden tekintetben modern és terjedelmes album összeállítására, miáltal lehetővé tesszük minden oly cikiz elönyös, olcsó és gyors beszerzését, mely eddig csak külföldről jóval nehezebben és nagyobb költséggel történhetett.

Kiss Ernő és Társa, Budapest, VII., Erzsébet-körút 17

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre ... 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest,
Fél évre ... 4 kor. 80 fill.		IV. ker., Egyetem-utca 4. szám
Égész évre ... 9 kor. 60 fill.		Kéziratokat nem adunk vissza.
Megjelenik minden vasárnap.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.	

BURKUS.

Regény az ifjuság számára. Irta Gaal Mózes. 18

Cseleynének még a hangja is hasonlított az édes anyám hangjához. Ha behünytam volna a szememet, azt hittem volna, hogy otthon vagyok, pedig a fényes ebédlő, mely három óriási kettős szárnyú ablakával az Andrassy-útra nézett, egészen más hajlék volt, mint a mi egyszerű falusi házunk az ő fehérre meszelt falával; a drága festmények is különbek valának, mint a mi acélmetszeteink, melyek a magyar történelem nevezetesebb eseményeit ábrázolták.

Hanem a szív itt is, ott is egy volt.

Cseley úr vacsora közben sokat mesélt az öccséről, azokról a szép és nagy reményekről, melyeket hozzá fűzött s melyeket a gyilkos betegség oly korán megsemmisített.

— Most, ha élne, az ő vallára tenném az én munkámat. Folytassa ő s utána folytatta volna talán a fia. Mind vége ennek. Pihenni fogok. Nézem távolról az életnek nyüzsgő munkáját, mely szakadatlanul foly. Nincs pótolhatatlan ember és nincs megakadás a vásári sokadalomban; egy kívül, helyébe jön kettő, jön három, jön száz meg ezer... De hagyjuk ezt. Mondja meg nekem Szathmáry úr, hogy miféle terve vannak a jövőre nézve. Nagyon szeretném tudni.

— Ha főnök úr visszavonul, azt hiszem, én sem maradok tovább a cégnél. Azóta, hogy segéd lettem, gyűjtöttem egy kis pénzt. Kétezeröttszáz forintom van egyúttal. Ezzel szeretnék valamit kezdeni, de nem Budapesten. Visszamegyek a szülőföldemre.

— Nos és ott?

— Nem nyitok üzletet, hanem megpróbálom a gazdálkodást. Ebben nőttem fel. Édes apám-

nak is volna segítségére szüksége. Aztán nagy kedvet érezek magamban. A mi vidékünkön egy-két esztendő múlva sok kisebb és nagyobb birtok gazdát cserél.

— Értem, nem is rossz gondolat, de azt hiszem, a földbirtok megszerzéséhez csekély az a tőke.

— Úgy gondolnám, hogy előbb megforgatom a pénzt egy-két évig. Ami vidékünk jó bortermő hely, a borkereskedés meglehetősen pang. A szőlőbirtokosok nem értenek a bor értékesítéséhez, nekem meglehetősen nagy lett az ország minden részében az ismeretségem. Talán sikerülne jó piacot teremtenem. Előbb a más, később, ha Isten megsegít, a magam borainak. Nagyon szerényen kezdeném, csak addig nyújtóznám, míg a takaróm ér.

— Nagyon helyesen gondolkodik, Szathmáry úr.

— Aztán jó gyümölcs is terem a mi vidékünkön. Ennek a gyümölcsnek is lehetne idővel piacot teremteni. Élelmes emberek járnak ott, szép haszonnal dolgoznak, de természetesen csak a maguk zsebére gondolnak. Nekem, mint bennszületettnek, az a cél is lebegne a szemem előtt, hogy a termelőkkel tisztességesen megosszam a hasznot. Nem tudom, okosan gondolkodom-e?

— Szép szándék, csak legyen, aki megértse. Sok hasznos eszme megvalósítása azon feneklik meg, hogy az emberek, akik a látszat után indúlnak, félremagyarázzák, a saját hasznuk miatt nem látják, mert nem akarják látni a közhasznot.

— Úgy gondolom, főnök úr, hogy talán meg lehetne kísérteni. A kezdet nehéz lesz. A környék urai mind rokonaim. Alispán, főszolgabíró, nagy- és középirtokosok ismerik a familiánkat, édes apámnak tegezős pajtasai.

— Úgy, úgy! Azok majd meggorrolnak a Szath-